

Губитак покрајине без мача

Цетиње, 17. септембра
Несрећна Турска!

Измиче се и Триполис испод ску-та калифова. Отивају јој и тај по-тоњи посјед у Африци. Смањују је за читаву једну покрајину, већу од аустро-угарске монархије. С ки-ме се год, јадна, дохвати за гушу, па био јачи или слабији, она губи. Кад год се други међусобно по-крве — од њених се леђа наплате. Чим се, ма у којем крају свијета, заваде два такмаца, језа је сву обу-хвати, да се неће састати какав кон-грес, који ће, ради умирења, само од ње нешто откинути.

И тако, од времена Наполеоно-ва освештано је начело, да она ваз-да мора губити. Губи кад и побје-ђује. Сатјерала је Грке мало те не-ло Атине, па је чак и они ампу-тирале за читави Крит. Била је, као ико, вјерна Њемачкој, и ова допусти, да јој отму Румелију. У љубави је с Аустријом, и од пре-велике љубави ова јој за навјек скиде с врата двије веома плодне провинције Босну и Херцеговину.

Па ко да је не ожали заједно са српским народним пјевачем:

Турци, људи, аге и везири,
Еј, ваше ће пропанути царство!
Друмови ће пожељет' Турака,
Ал' Турака више бити неће!

Да би се Османово царство са-чувало од коначнога распада, за-сједоше у њем на прва мјеста мла-ди Турци, и објавише правовјер-нима, да су у хуријету нашли ли-јек својој држави, која болује од бола без пребола. Рекоше гласно и јасно цијеломе свијету: Турска се препородила! Од данас је неповред-на! Натраг сви ви, који сте лакомим погледима гледали на наше богате земље! Хуријет нас чува; у њем је наш спас!

И мишљаху, да је за појачање моћи једнога народа и његове др-жаве довољан само један хуријет на папиру, а не и унутрашњи пре-ображај навика и ђуди. За новац уступише Босну и Херцеговину — у славу уставне владавине. Учини-ше оно, што стара Турска није би-ла навикла чинити. Бише лишени суверенских права и над Бугарском и Румелијом, те и на тој страни изгубише једнога вазала.

Врхунац разочарања постигоше са Триполисом. На сабљи га стари Турци добили, без сабље га млади Турци губе. Да би им бол био већи и јад ужаснији, својим очима морају да гледају губитак без борбе једне своје дивне покрајине, која је велика као какво европско царство. Бар да фишек испале и да прегну да изгину хиљаде храбрих калифових војника, много би им на души било лакше! Не могу се с Италијом ни сукобити. На сувоме се не границе. А да се границе, у зноју својега лица и преко неколико хиљада ље-нчева Талијани би добили Трипо-

лис. Овако, на мору Турци су не-јаки, а Талијани моћни, и ови би их на првоме сусрету уништили и послали на дно морско за ручак ајкулама. Младотурци нијесу спре-мили флоту, која би им сада сачу-вала част царства. Скривили су пред отаџбином, која им овакав велики и судбоносни губитак никад неће опростити. Да су се бар умјели у-тврдити на Балкану међу својим најближим сусједима, који у отми-чарима турских покрајина немају ни за себе вазда искрене и поуздане пријатеље, те би им сада могло бити лакше, и не би били од свакога о-стављени и напуштени. Виде ли млади Турци, да им спас царству не лежи у лажним пријатељствима са силнима, већ у споразуму са бал-канским сусједима? Балкан је кључ турскога царства. Ту је његова сна-га, а и гробница.

Ријетко је коме са тако мало муке и жртава пала у крило богата до-бит као што ће овијех дана у за-грљај Италије пасти Триполис, који је од ње три пута већи! Италија је добила врло погодну прилику за освојење Триполиса. Са Фран-цуском и Енглеском од раније има уговор, по којем јој те дви-је државе од своје стране уступају права на Триполис. Њемачка и Аустрија, ако неће бити уз њу, али у најгорем случају, као савезнице, неће бити ни противу ње. Русија је такође на страни Италије, јер је и на страни Енглеске и Француске које су Италији уговором дале од-ријешене руке за акцију у Трипо-лису. Једина је Турска против. Али, ова је слаба да се одупре, јер нема флоте, која би се могла мјерити са талијанском флотом. Према то-ме Триполис пада Италији у шпаг као гњила јабука. Тројни Савез, који се растапа од љубави за Тур-ску и који највише проповиједа неповредност турскога земљишта нарочито откако је на снази мла-дотурска владавина, потоњих го-дина једини је оштетио Отоман-ско Царство. За вријеме анексионе кризе Аустрија је отела Босну, а сада Италија заузима Трипо-лис. То чине двије државе, које су чланови Тројнога Савеза. Од свога протектора ријечима, Турска видје највише јада. Тројни Савез није спасао Турској Триполис! Беч-ка штампа, која је Турску за ври-јеме малисорске побуне тако храбро бранила од Црне Горе, која је и не нападаше, чак ни сузу сажалницу неће за њом да пролије због отмице Триполиса. Онамо јој се правила пријатељ на рачун мале Црне Горе, а овамо ни прстом за њу да крене да се не би замјерила својем са-везнику Италији, чија моћна флота никад није далеко од Трста.

Можда ће ово за Турску бити лекција, која ће јој у дванаестом

часу отворити очи, да види, гдје су јој најопаснији противници, ко-ји јој не допуштају ни да закука, ни да сабљом замахне, кад губи покрајину, велику као какво цар-ство.

Цетиње, 17. септембра

У Србији се спрема нови пројект закона о у-стројству војске. Њиме ће бити учинене знатне измјене у војсци, као год што ће се увести и знатне поимне, међу којима је и то што ће се увести два генералска чина. Тако ће крај досада-њих генерала бити и генерал-мајори.

Устанак у Португалији је савршено пропао. Још није је пострадао сам бивши шах, који је устанак дигао да би се поново дочепао персијског пријестола. Његове су чете потучене, а сад „Мор-нинг Пост“ јавља из Техерана: Поглавике Турк-мена брзојавља из Гизел Тепе, да је бивши шах ухваћен.

Ових дана издао је аустријско министарство просвјете наредбу, којом ош чешки средњошкол-ски професори, који су као доценти на универзи-тетима додјелени на службу у Праг, морају отићи на своја мјеста у унутрашњост. На тај начин чеш-кој универзи одузеће се велики број доцента.

У Чешкој се одржавају многобројне Скупштине чешких и њемачких учитеља, на којима се доводе резолуције о побољшању прилика учитеља у Чеш-кој. Како су у Бечу затворене неке чешке школе, то су Чеси јавно огорчени и пријете, да ће спри-јечити рад у чешком сабору и аустријском пар-ламенту, ако школе не буду отворене.

У мађарским листовима се дапа у дан подижу се све неће и теже оптужбе противу бана Хрват-ске и Славоније Дра Николе п. Томашића и његове управе. О томе је Конутован Мосез под-ио у сабору и интерпелацију. Држи се, да је оптужба банов олегоућен.

На Крстов дан положен је у Београду на све-чан начин камен темељац за нови двор.

Дунавско-јадранска железница

Петроград, 7. септембра.

Многи Црногорци, који као и ја сам, ван своје домовине по разним железни-цама и другим грађевинама раде, често се догађа да ми односно рада нишу. О-собито учествовали су питањем од кад је дата концесија за грађење тако зване балканске железнице, да случајно што год од њих љепше не знам кад ће се тај рад у сусједству с нашој границом от-почети.

Наравна ствар, лако се досјетити у што лежи интерес ових наших земљака. Сваки, би разумије се, рад био најза-нимање у близини своје куће, одакле би по неки пут могао и своје домаће посје-тити.

Дакле једно ради што тачнијех одго-вора овим Црногорцима, а друго и због самог себе, обратио сам се једноме ста-ром пријатељу и познанику у министар-ству грађевина у Цариграду, који је по-стојао у курсу свих концесија, које се у отоманској империји дају.

Рачунајући да одговор, који сам добио, може послужити, сем ових мојих земља-ка и за многе друге, то га овдје и саоп-штавам:

Концесија за грађење јадранске жељез-нице још далеко није свршена ствар (c'est encore très loin d'un fait accompli) каже мој цариградски пријатељ. Истина дозвола за проучавање пруге (permission pour la reconnaissance de la ligne) дата је једном друштву, али даље од тога бар за сад ми не мислимо ићи.

Кад друштво проучавање сврши, про-јект ће се подијети на одобрење мини-старства грађевина, а ми ћемо га он-да тако друго предладати. Да ће прије многи концесионар помрцети, него ли гра-ђењу линије приступити.

У сваком раду, па и најбољем, лако је погрешака наћи, кад је потребно да се нађу.

Друштво ће без сумње за проучавање извесну суму нована добити, с километ-ра. Али проучавање ових мјеста по ко-јима је железница намијењена, нама је и без пошљедње за друге циљеве потреб-

но, јер и тако та част арнаутлука сасви-јем није ишљедана.

При свршетку, као нешто, међу ост-таног мој пријатељ напомену, да се лако десити може, да аустријска железница Сарајево—Митровица много прије буде саграђена, него ли дунавско-јадранска, тим прије што Италија, од кад је њезин пројект за грађење жељезница Валопа-Битољ одврнут, ни у колико пошљедњи правац балканске линије не подржава.

У Србији, такође, већ није тако вру-ћи, него од кад је пруга на Дебар и Охрид пренесена и они су много хлад-нији постали, — заврши мој познаник.

Оно је и разумљиво због чега се у Србији не радују пошљедњем правцу ли-није. Та ће линија, ако јој кад год буде суђено да се оствари, без мало имати такву исто дужину, као и линија Ниш—Скопље—Солун. А кад је тако, онда ве-лике користи очекивати Србији од такве жељезнице не треба па и да се сагради. Аустрија може без велике штете снижи-ти тарифу на постојећу своју жељезницу Ристовац—Скопље—Солун, а трговачки патриотизам, као што је познато, не може се борити са жељезничком тарифом тако, да ће онег као и досада српски трговци свој ескап боље јевтинијом ли-нијом шипљати у Солун. Рецимо, нека се не обистини пошљедње и тарифа на со-лунској прузи остане стара. Али тешко је вјеровати да Аустрија неће један рукав жељезнице, свега 25 километара про-вести од Митровице до Мердаре на срп-ску границу и повући вишу част товара по босанској жељезници у Аустрију.

Окренимо куд угодно, али прави пра-вац балканске жељезнице преко Црне Горе је.

Н. Јоветић.

Уз ово саопштавамо вријест београд-ских новина о јадранској жељезници. Они доносе: Трабурно, директор руских жељезница, почиње идуће недеље са трасирањем нашег дијела јадранске же-љезнице Ниш—Мрдаре турска граница. Са трасирањем ће се свршити до краја ове године, или најдаље до јануара мје-сца идуће године.

Југословенски министар

— Тежње југословенских листова

На глас, да ће се аустријско министарство реконструисати, да би у њему ушла опет два чешка земаљска министара, у југословенским листовима поведла се ријеч о томе како би сада требало настати, да у кабинет уђе и један југословенски министар. Они каже, да је сада најпогоднија прилика, да се испуни давашња жеља Југословена да добију свога представника у аустријској влади и да ову прилику ни у ком случају не треба пропустити.

Ради тога дигао се љубљански орган сло-венских клерикалаца „Slovenec“ изјавиши да са становишта југословенског не може дозволити ову реактивацију. Тријанска „Edinost“ се такође противи реактиваци-тих обију министара и захтева, да буду Јужни Словени заступани у вијећу круне. То је стари захтјев Јужних Словена, а час да му се одговори сад је особито zgodan у услов-је, да буду југословенски посланици органи зовани на царевинском вијећу. „Edinost“ вели, да се о том радило, али да је та велика идеја наишла на мале савременике. Ради се о начелу, да Јужни Словени морају да буду заступани у вијећу круне. Тај заступник у вијећу круне морао би се узети из средине велике југословенске делегације. Тоје ми-шљењу морали би се искорити и Далматинци, јер овим још није речено, да ће Јужни Сло-вени вазда бити заступани једним клерикал-цем. Треба и на будућност мислити, у којој би могао југословенским министаром послати и један од либерала или напредњака. Главни је, да се извојује у опште мјесто за једног југословенског министра. „Edinost“ ставља то далматинским посланицима на срце, а опш-тине словеначку народну (клерикалну) странку да сувише не напече жаце, јер би могла да цуна.

Чешки листови, поименце „Union“ вели, да је овај захтјев Јужних Словена оправдан и да ће та чешка делегација подупирати, јер

је у чешком интересу, да се у вијећу круне помножи број словенских елемената. За то вели пет лист, да нема разлога бојазни, што ју гоји „Slovenski Narod“, да би успјели чешко-њемачки преговори уродили тиме, да се жртвују јужно словенски интереси. Не треба се бојати, да Нијемци намјеравају чешко-њемачком погодбом накнадити губитак хегемоније над Чесија у осталим словенским земљама. То је додуже било начело пригодног склапања аустро-угарске погодбе и споразума са Пољанима, али пакли споразума у Чешкој имају и Чеси ријеч и то одлучну ријеч. Чеси, елиминирајући њемачку хегемонију у краљевини Чешкој, неће одустати од тога, да се у осталим земљама одустане од праведности у држави према словенским народима. Чешко-њемачки споразум само је прва етапа за народну равноправност свију народа у монархији. „Union“, завршујући овако свој одговор на писане обију споменутих словенских листова, усваја мишљење „Slovenskog Naroda“ који у питању о завођењу југословенског министарства вели: „Ми смо Јужни Словени најважнији члан у читавој монархији. Ми смо у етнографском погледу онај днo државе, до чијег задовољства и напретка стоји сигурност читаве државе, њезина привлачна снага и њезина политичка снага на читавом словенском југу, дакле ондје, гдје монархију по општем сугласном мишњу чекају још велике задаће.“

Ван сваке је сумње да су ови захтјеви Југословена сасвим праведни и да их треба испунити, али ће до тога врло тешко доћи. Томе су у неколико криви и сами Југословени. Њихови представници у бечком парламенту не састављају никакву целину. Поцијепани су и раздробљени. То њихов, и онако мали, утицај умањује. А бечка влада никако не уздржавају предубијелост и сиредаљивост ако на то није силом околности напана. Да не мора да понушта Чесима и да јој није стадо до њих, не би ни њима уступила миштарске положаје. Али како је на то околности нагоне, јер без њих не могу у парламенту да ради, она је предубијелна. Зато се на њену предубијелост не може ни рачунати у овом погледу и према томе постављање југословенског министра остаће само пушта жеља и ништа више. Радовали бисмо се, ако би другаче било.

Мисли

Иако је бити отац, али јетешко одговарати дужностима његовим.

Кад би човек све знао, други му не би требали.

Клевета је једино оружје ништавних.

Тјелесни богали се сажаљавају, душевни жале, а морални презиру.

Спрема једнога човјека не огледа се у начитаности његовој, него у творевинама његовим.

Сваком разметању циљ је да се покрије умна голотиња.

Многи заборављају да прво просвијете себе, па тек онда друге.

Као што између дијела и недијела има битне разлике, тако исто има и између мисли и мисли.

Није све добро што има права грађанства, јер је право грађанства стекло чак и оно, од чега се гушмамо и при самом помену њихову.

Немар је човјеку највећи непријатељ.

Валси

Нова странка у Турској

Оснивање „турске народне странке“ —

„Журнал де Салоник“ доноси ово саопштење из Цариграда:

„Говори се озбиљно о образовању једне нове странке у Турској, која ће се звати „турска народна странка“.

Циљ ће јој бити да потпомаже материјалне, моралне, политичке и друштвене интересе чисто турског елемента.

Кад се све народности организују, као Арабамаи, Курди, Арбанаси и друге муслиманске етничке групе и раде, истински Турци сам стоји незбринут о сазријевању своје народности.

У данима, у којима ће свака група бити коначно организована, само „турски елемент“ остаје изолиран и скита од де-

сно на дијаво без главе и дисциплине. То ће бити слабост, која нема узрока да постоји и против тога хоће да реагира нова странка.

Пита се, да ли ће се та нова странка противити дјелству комитета „Јединства и Напредак“? Не ни мало. Нова група ће радити за „турску народност“ оно што комитет ради за отоманску нацију.

Комитет „Јединство и Напредак“ противу оснивање нове странке нема ништа, и он се уносио са тим пројектом и одобрио га.

Нова странка ће имати парочиту сврху, да учвршћује турску културу, што је врло важно.

У политичким круговима нијесу добро уверени у истинску циљ нове групе и показују се резервисано и чекају да покажу мишљење кад виде како ће дјелствовати иницијатори.“

Са зла на горе

— Најновији заплети ради Крита —

Најновији корак сила заштитница Крита проузроковао је да се ово и онако замршено питање још више замрси.

Као што се зна, ових дана је истекао мандат главном комесару Крита Заимсу, који је био постављен од стране Грчке а са благословом сила заштитница. Ову прилику хтјели су да искористе и Грци и Турци. Грци су хтјели да присеједине Крит Грчкој и своју давнашњу жељу огласе, Турци су опет хтјели, да Грке, једном за свагда, одбију од Крита и да поврате сва своја права на ово енотро огрпно.

Да се не би стварали заплети, силе заштитнице су на то дошле одлуку, да остане status quo и да се нови комесар не поставља. То је унијело забуну међу Турцима, којима није ова пога сила заштитница била најјаснија. Зато су тражили да им силе нарочно кажу у чему је тај status quo: одлука из 1906. г. коју Турска никако није хтјела да призна или садање стање. Ха то су запријетили да ће Грчкој послати ултиматум само ако се status quo односи на стање заведено 1906. г.

Надазећа се пред великом одлучношћу Турске, Грчка је покушала да се директно споразумије с Турском. Зато јој се обратила и понудила јој компензације у балканским односима под условом, да Турска призна комесарство на Криту као што је и до сада било. Турска на ту понуду није хтјела ни да чује, него је Грчкој одговорила да нема никакво право да се мишља у питање о Криту и да неће да зна за никакву заштитресованост Грчку за Крит. А да би сачувала пуну суверенитет свој над Критом, Турска је силама заштитницама учинила потугу, у којој их извјештава о својим намјерама, да Криту да највишу аутономију са комесаром, кога ће она сама поставити.

То је изазвало негодовање у Грчкој, а саме силе нијесу наклоњене овом предлогу турском.

Како су изгледи, да ће постати заплети, то су турски кругови мишљени, да треба најнепретичније поступити, па ма дошло поново до рата. Ради тога турски лист „Хикмет“ позива владу, да одмах упути Грчкој меморандум и да не развучи ствар преговорима и потама. У томе ултиматуму, вели тај лист, турска влада треба да позове Грчку да усвоји све њене предлоге о суверенитету Турске над Критом. Не усвоји ли Грчка те предлоге, Турска треба, не обзирати се на силе, да све грчке поданике протјера из Турске, а с војском упадне у Тесалију. Без тога нема ријешења критског питања и то је једини пут и начин да се ријешити оно, вели овај париградски лист завршујући ријечима: Или ћемо уступити Грчкој Крит без крви, или сви до једнога загазили у свети рат.

Хоће ли се ове пријетње и остварити, не зна се, али сви су изгледи, да је сва та работорност на празно и да ће се и овог пута све свршити на миру и криво питање остати као и до сада отворено. То вјеровање поткрепају и извјештаји које сула сила заштитница на Криту, да је за сада укљонена свака опасност, која би могла да доведе до компликација на острву.

Мир у Персији

— Рад на препорукају шаховог царства —

Потврђена је вијест, да су чете свргнутог шаха разбијене и да је он побјегао из Персије, неуспјев да поново заједне на пријесто.

Како се тиме стање у Персији знатно побољшало, то је персиски регент упутио меџлису, персиском парламенту, меморандум, којим тражи да се прилике у Персији побољшају и да се поради да пођу на боље.

Као што из Петрограда јављају, у томе меморандуму се говори о унутарњим и спољашњим приликама земље, које су се промијениле ради пошљедњих догађаја. О тим приликама извјестили су регента министри, и он то министарско извјешће и програм будућег рада препоручује меџлису и тражи од њега, да искористи све добре стране либералног режима, како и доликуне једној уставној држави. И прије се о томе радило, али без озбиљних резултата. Даље у меморандуму говори регент, како је свака влада до сада била немоћна ради разних теориских раздора и оскудице практичног духа. Ради тога су настајале разне кризе и ниједно министарство ради свога ефемерног опстанка, није могло провести свој програм и тиме је земља остала у свом првобитном стању запустелости. Спољна досадања политика била је исто тако погрешна, јер се није радило да се са осталим државама постигну добри односи. Ради тога мора се правац спољне политике сасвијем измијенити.

На свршетку вели регент, да ако његове пропозиције не буду озбиљно схваћене и примљене, то је његов положај немогућан, јер он неће да буде пасивни посматрач жалосног стања у земљи.

Програм будућег рада, што га је влада предложила регенту, састоји се из 10 тачака, које се тичу изборног закона, одговорности министарства, централизације управе и тачнога установљења неких закона, који су се до сада криво тумачили и тако изазивали смутње у земљи. Даље програм говори о реорганизацији војске и о оснивању добре жандармерије под командом свјетских официра.

Меморандум регентов меџлиса је у циљени усвојио, као год што је прихватио и програм што је влада израдила, те се очекује, да ће рад на препорукају ускоро отпочети, ако у Персији опет не кикне што непредвиђено.

Чешке и њемачке школе

— Предлог о уређењу школског питања у Чешкој —

Чешки покрајински сабор почео је рад и одмах се стао да утврђује споразум између Чеха и Нијемаца, међу којима је највећи камен спотикања питање о уређењу међусобних односа у оним крајевима Чешке гдје су једни или други у мањини. У та спорна питања несумњиво као једно од најважнијих снада и питање о уређењу наставе међу народним мањинама. По сриједи је питање језика.

Ради тога је још на првој сједници сабора дворски савјетник проф. др. Челаковски изложио два предлога о уређењу школа међу народним мањинама.

По томе предлогу имају се основати јавне народне школе свуда, гдје има у наокуп једног сата хода а кроз пет година просјечно 40 дјете, која би морала да посјеђују школу у даљини од четрдесет километара.

О наставном језику одлучује школска област саслушавши прије факторе, који школу издржавају. Ако у којем мјесту има школа са једним од обију наставних језика а послје настане потреба да се оснује друга школа у другом језику, то се та потреба има задовољити. Потреба та постоји, ако има 90 дјете у тој општини према горе споменутих условима. Грађанске школе имају се у појединим окружјама према аналогним потребама и условима у оним окружјама оснивати ако има 80 дјете која не говоре језиком већ постојеће грађанске школе. Све потребне услове за оснивање народних или грађанских школа има претресати посебна комисија, која има о своме раду и сједицама водити писмени записник. Комисија има право, да поведе истрагу и позове све интересантне за школу која се има основати. У току од три месеца има окружно школско вијеће да извјести ожељно школско вијеће о раду и извједима поменуће комисије. Не учини ли то окружно вијеће упућет помањкања предлога од стране поменуће комисије, то има окружно школско вијеће након даљњих мјесец дана у року од четрнаест дана предложити земаљском вијећу, без обзира на закључак комисије на одобрење, потребу за оснивање школе. Све школе носе наслов „школа“ у оним језику у којем је наставни језик дотичне школе. Надаље се установљује ко су школски обавезаници.

Тамо, гдје су школе обију народа, има право надзора код уписа, поласка школе, код испуњивања пријазница, познавања језика уписане школске дјете и т. д., заступници чешкога и њемачкога школског вијећа.

У спорним питањима има повријеђено школско вијеће право тужбе код школ-

ског вијећа друге народности, а ако се пресудом не би задовољно, има право тужбе на земаљско школско вијеће.

Трошкови око школа у једној општини или округу са другим наставним језиком мимо већ постојеће школе имају се подмирити из земаљске каскаде. Право потврде припада земаљском одбору.

Са овим предлогом др. Челаковског сложили су већим дијелом Чеси, као год и многи умерени Нијемци, јер је он одишта правичан. У питању је само како ће у опште тећи преговори за споразум, па ако се он буде у главним тачкама постигао, нема сумње, да ће се и овај предлог о осигурању школа у народним мањинама усвојити.

Устанак у Шпанији

— Покрет се све више шири —

Телеграфска жица из Шпаније доноси све узбудљивије вијести. Ван сваке је сумње да се Шпанија налази у врло критичном стању. То потврђује и сами друштвени извјештаји.

Тамо бијесни прави грађански рат. Генерали истрају у свим већим градовима претворно се у праву револуцију. Устаници су освојили градове Валенсију, Барселону и Аликану, те су прогласили републику. Све су мјесне власти свргнуте, многе су куће, међу њима општина разорене. Револуционари су облачили више одора и јавних локала. Дошло је поновно до крвавих сукоба с четарама, те је погинуло више људи, а много их је рањено.

Стање је дакле у Шпанији врло критично, премда је влада предузела све мјере, да стање на пут револуционарног покрета. Непосредни повод свој овој несрећи је, као што смо јавили, мароканско питање, које у шпанолским дипломатима задаје доста јада. И претпрошав устанак у Барселони, који је свршио са Фереровом смрћу, био је последица шпанолске војне у Мароку.

У Шпанији влада још републиканског расположење, које није могло да утица ни доста либерална садашња владавина. У републиканским редовима назива се најбољи људи Шпаније, политичари, књижевници, умјетници. Социјално-демократска странка изгине републици. На народ силно дјелује и примјер Португалске, која се недавно ослободила монархистичког режима. С друге пак стране граничи Шпанија са француском републиком. Све то доприниоси јачању републиканске идеје. Општи раднички истрају је само фирла, под којом се крије републикански покрет. Револуционари хоће децентрализацију и слободу.

Постоји вјеровање да је садашњи покрет у Шпанији освјета Француске ради држања шпанолске владе у мароканском питању.

Нема сумње, да би Француска радо видјела проглашење републике у сусједној земљи. Шпанолски револуционари вичу у сав глас, да неће ништа да чују о колонијалној политици, а то добро долази Француској баш у погледу Марока.

Али тврдити да у овом покрету у Шпанији има удјела Француска, неспасено је. Он је чисто плод унутрашњег стања. Нешто по угледу на Португал, нешто због јаког револуционарног покрета, а нешто и због тежње за остварењем републике. Уз то по сриједи су и несрећене економске прилике и велики порези, који притискују становништво Шпаније.

Критична ситуација је све већа.

Политичке вијести

Замјеник Столипина. За министра председника у Русији постављен је министар финансија Каковцев, који је портфељ министарства финансија и даље задржао. Како се држи, да ће се досадашњи правац руске политике промијенити, службена „Росија“ јавља да Столипинова смрт неће ништа утицати ни у чему на промијену руске политике. Народно представништво тако је учвршћено и оцајано да ће имати довољно снаге, да успешно настави борбу противу револуције и на сила. Нови председник министарства је умерени политичар, те су његово именовање са задовољством примил либерални елементи. Каковцев је сада у 60 година. Свршио је Александровски лицей, а послједије свршених студија ступио је у службу у министарству правде. Ту је сдјеловао код реформе руског казненог закона. Године 1878 послан је био од владе у иностранство да студира уређења тамница. Његова је заслуга, што су касније руске гачине реформисане у људном духу. На финансијско поље рада ступио је Коковцов 1890. године и ту је стекао свјетски глас. Године 1896. узео

ка је министар Вите за помоћника министра финансија и као такав остао је шест година. У фебруару 1904. године, пред рат с Јапаном, постао је министар финансија.

Мароканско питање. Као што и француска и њемачка штампа јавља, мароканско питање може да се сматра да је у начелу риешено, јер је постигнут споразум у свима главним тачкама. Сад се води спор око неких споредних питања, али ће се и ради тога брзо споразумјети.

Министарска криза у Турској. У Турској влади опет је наступила криза. Она је избила због питања о Криту и Триполису и држи се, да ће председник издати Хаки паша морати одступити и не очекује састанак парламента. Надом Хаки паше и цео кабинет пада.

Избори у Канади. На изборима, који су ових дана били у Канади, влада је јако поражена. Опозиција, конзервативни елемент, добила је већину. Порази владин, која већ двадесет година како има већину, објашњава се тиме што је изборна паролка била уз Енглеску или против ње. Побједили су дакле унионисте т. ј. они који су за што чвршће везе с Енглеском. А те су везе у пошљедње вријеме стаје јако да попуштају, па је још мало требало и да се сасвијем раскину. Канада је колонија Енглеска, али се постепено од ње одвојила и сад је требало да се усвоји трговински уговор са Сједињеним Америчким Државама, па да се свака веза с Енглеском прекине. Избори су међутим одлучили у прилог Енглеске.

Србија и Бугарска. Садања бугарска влада ради на економском зближењу Србије и Бугарске. Тако се јавља, да ће бугарска влада ових дана предузети иницијативу да се поведу преговори у том правцу. Раније је на томе радила Србија, али безуспјешно. Саопштавајући ово, београдски листови изражавају наду, да Бугарска буде срећније руке и оствари ову давнашњу тежњу једне и друге земље.

Ратоборност бана Томашића. У мађарском листу „Pesti Hirlap“ изашао је низ чланака, у којима је изнесено грзно стање у Хрватској и Славонији. Нарочито су била набројена многа факта незаконитости и злоупотребе бана Томашића. Због тога се бан нашао увријеђен и уреднику тога листа послао др. Томашић изазвао га на двобој. Власник „Пести Хирлана“ др. Лагради, којег је бан др. Томашић изазвао на двобој ради тих чланака, изнемогао је старац, који на једно око ништа не види. Нема сумње, да ће Лагради одбити изазив и остати код тога, да га др. Томашић тужи суду.

Закон о штампи у Србији. Још је раније спремљен предлог закона о штампи у Србији, али није изнесен пред скупштину, него је остављен за јесење засидање. Ако је вјеровати гласовима што се сада проносе, ни у будуће јесењем засидању скупштинском тај се пројекат неће износити, него ће остати за дошњије. Као што је познато, овим пројектом се знатно ограничава штампа и предвиђају се врло оштре казне за кривике.

Зајам Босне и Херцеговине. Доскора ће се састати босанско-херцеговачки сабор на засидање. Међу првим законским предлозима биће изнесен предлог о зајму. Колики ће тај зајам бити и у какве сврхе, није се до сада у јавности знало. Како међутим сарајевска „Отаџбина“ јавља, овај ће зајам бити прилично висок. Ето шта нише „Отаџбина“: Између осталог намјерава заједничко министарство финансија да нађе новчано врело, одакле би Босна и Херцеговина уз јемство обнју половина монархије дошла до кредита од 180.000.000 круна. Тај ће кредит бити потребан, да се остваре велика босанска подuzeћа међу које у првом реду спада градња нових жељезничких пута. Кредит се не би дигао од једног, већ на дијелове, који би се употребљавали за покриће трошкова само ових подuzeћа, која буду имала ослона у закону, што га одобри босанско-херцеговачки сабор и потврди круна.

Рат француско-њемачки

— Ако дође до рата шта ће бити —

Преговори између Француске и Њемачке ради Марока теку сада у најбољем реду и миру и нијесу далек од коначног споразума. Али ипак зато и на једној и на другој страни рачунају са евентуалностима. И најмања стигница може изазвати сукоб, а од сукоба до рата није далеко. Зато и није никакво чудо што се многи занимају питањем о рату.

Тако је на питање о војни између Њемачке и Француске један њемачки генерал који заузима угледан положај, рекао ово:

„Ако се тиче предсказивања, није ми могуће да одговорим, али ако се тиче

ефективе, која је с једне стране 4, а с друге 3 милиона, удио војника не игра никакву улогу. Наоружање је једнако и на једној и на другој страни. Хоће ли Французима командовати један нови Наполеон? Хоћемо ли ми имати једног Молткеа? Нико не зна и не може да предвиди, јер као и у Француској, тако и у Њемачкој нема генерала, који су командовали бојним фронтом, који има 300 километара; могу једни да буду побједници на десној фаланги, а побјеђени на lijeвој.

Послије, настави генерал, ми сријетамо исте препријекe на двије стране. Како ће се доставити храна и потреба толикој гомили, распрострањеној на толико великом растојању? Наше пушке, а особито наши топови и митраљези употребљавају огромну количину муниције, у једно вријеме сразмјерно кратко. Даље, по ономе што изгледа, велики судари ће бити многобројни. Како ће се учинити, да се с муницијом снабдијевају сва та огњена грла? Могуће је да интендантура буде повод за штедњу у биткама за у будуће... Да не мислим ради тога што ће имати више жртви. У вријеме Наполеоновог говораху, треба толико танади, колико тежи један човјек па да буде убијен. Сада је потребна тежина једног човјека од танади и изливеног метала, па да буде један војник рањен.

То су ријечи много бистре.

Од 1870—1871. г. удио трупа био је изванредно велики са њемачке стране; те разлике нема више. Напротив, изучени официри француске војске, чије васпитање бијаше више него недовољно у времену пошљедњег рата, сада је сигурно обезбјеђено научном обуком. Морални и материјални ниво је значи сасвијем једнак и резултат битке неће зависити само од више команде. Нарочито у томе смислу не може се ништа предвидјети. Од 1905. г. овамо француска војска, која бијаше дезорганизована од својих командираната, послније министровања Андреовог није имала никакву ману. Погранично поткрјељење постигло се изнова; чеона и авангардна војска су трениране и никако не оскудијева у ефективни. Назад провизије су сасвијем готове.

Значи судар међу двије војске биће ужасан и историја није измислила слично.

Мобилизације обје војске била би свршене за десет дана; транспорт војске на граници неће бити проблем. Значи велике битке ће захватити послније друге нећеље, којима ће претходити мали сукоб између заштитне војске, које ће бити готове да се утврде на обје стране.

Турска за Триполис

— Службени комунике турске владе —

Како кога дана штампа и талијанска и отоманска све раздражливије пише о окупацији Триполиса. У Италији траже, да се питање о Триполису не развучи и да се окупација одмах изврши, а у Турској пријете, да оружаном руком сузобију сваки атак на њихову својину.

Али док је штампа тако ратоборна, службени кругови и у Италији и у Турској су мирољубиви и, судећи по спољашњим знацима, врло повучени.

Службени листови талијанске владе тврде, да се на окупацију Триполиса и не помишља, него да Италија ради само на томе, да у Триполису осигура своје економске интересе.

Влада у Турској предузела је, да спријечи све испаде становништва Триполиса против Италије.

Али зато и једна и друга енергично раде. У Италији спремају ратне бродове за поход на Триполис и заоравују војним обавезницима да се удаљују из земље, у чему им и Аустроја помаже, непропштавајући никога из Италије без пасоша и дозволе. У Турској се опет живо ради да се Триполис што боље осигура. Тако се шаљу велике количине оружја, муниције и војске. За команданта Триполиса у ту сврху поставили су познатог Тургут пашу.

Сад «Отоманска Агенција» доноси службени комунике, у коме се каже, како отоманска влада не вјерује да ће се талијанска влада повести за шовињетачком талијанском штампом, која тражи заузеће Триполиса. То би значило, вели, стављање руке на туђу својину и сасвијем би природно таква погрешна тежња морала изазвати оружану опору.

Али све те пријетње нијесу ни мало заплашиле Италију, што се види и из њеног ултиматума, који је упутила Турској о окупацији Триполиса, о чему говорише у уводном чланку нашег листа.

Избори народних посланика

Сад у сриједу у цијелој земљи вршени су избори народних посланика. Учешће бирача у овим изборима било је знатно и интересовање врло живо. Није било изборне капетаније, гдје није било по два кандидата, а по варошима је било и по неколико. Нарочито је био жив избор на Цетињу, гдје је био озбиљан против кандидат.

Резултат избора био је овај:

у варошима:

Цетиње: д-р. Лазар Томановић, предсједник Министарског Савјета — против кандидат је био Ристо Поповић, адвокат; Подгорица: Мило Дожић, министар правде и заступник министра просвјете и црквених послова — против кандидати су били: Широ Радовић, секретар обласног суда у Подгорици, Стево Вујановић, пензионер, д-р. Секула Дрљевић и др.;

Никшић: Јово Голијанин, трговац (нов) — против кандидати били су кап. Мато Катурић, управник царинарнице, Перо Јововић и Божо Мартиновић;

Бар: Филип Јерговић, министар финансија и грађевина — против кандидат био је Марко Ђурашковић, управник поштанско-телеграфске станице;

Улцињ: Јусуф бег Резулбеговић, општински судија;

Колашин: Павле Вујисић, великосудија — против кандидат био је Радоје Ракочевић, бив. посланик;

у капетанијама:

катунско-ријечка област:

капетанија цетињска: Никола Шпадијер, рачуноиспитач главне државне контроле (нов);

капетанија његушко-ћеклићска: Стево Пророковић, трговац (нов);

капетанија цушка: Саво Кривокапић, управник царинарнице;

капетанија чељско-бјеличка: Јанко Миличић, великосудија;

капетанија граховска: Тодор Булајић, трговац (нов);

капетанија рудинска: Душан Вукотић, вршиоц дужности предсједника главне државне контроле;

капетанија шешивачка: Богдан Перуновић, трговац (нов);

капетанија команско-заграчка: Петар Рамовић, племенски капетан у пензији;

капетанија цеклинско-добрска: Шако Филиповић, члан главне државне контроле у пензији (нов);

капетанија доњо-цеклинска: Андрија Јовићевић, учитељ (нов);

капетанија љуботињско-грађанска: Јоко Калуђеровић, земљоделац (нов);

зетско-броска област:

капетанија вражегмска: Недо Михаиловић, свештеник (нов);

капетанија павковићска: Перо Јовановић, свештеник;

капетанија петрушинска: Саво Бошковић, управник царинарнице;

капетанија мартинићска: Раде Радовић, обласни судија;

капетанија спушка: Ђуро Вучинић, трговац (нов);

капетанија пиперска: Вукашин Божовић, бив. официр (нов);

капетанија љешкопољска: Шако Раичевић, упр. центр. казненог завода (нов);

капетанија зетска: Саво Вулетић, предсједник обласног суда на Цетињу;

капетанија подгоричка: Милисав Шаковић, обласни судија (нов);

капетанија горњо-кучка: Божо Вујошевић, свештеник;

капетанија доњо-кучка: Милета Поповић, учитељ (нов);

капетанија затријебачка: Душан Греговић, министар иностраних дјела (нов);

никшићска област:

капетанија никшићска: Вуко Кривокапић, трговац;

капетанија гребјешка: Шћепо Мартиновић, великосудија;

капетанија луковска: Марко Ђукановић, министар унутрашњих дјела (нов);

капетанија жуњска: Милосав Бојовић, земљоделац (нов);

капетанија ускочка: Марко Требијешанин, свештеник;

капетанија дробњачка: Јован Мемедовић, бив. чиновник;

капетанија језерско-шаранска: Миња Караџић, земљоделац (нов);

капетанија пивске планине: Ристо Јокановић, земљоделац;

капетанија жупе пивске: Симо Пејовић, свештеник (нов);

капетанија голинска: Спасоје Канкараш, земљоделац (нов);

капетанија опутно-рудинска: Новица Николић, погранични политички комесар (нов);

капетанија бањска: Митар Килибарда, земљоделац (нов).

морачко-ровачка област:

капетанија горњо-морачка: Сава Драговић, предсједник обласног суда у Колашину;

капетанија доњо-морачка: Сердар Ристо Рашовић, обласни судија (нов);

капетанија ровачка: Никола Булатовић, учитељ (нов);

капетанија колашинска: Бећо Влаховић, командир у пензији (нов);

капетанија пољска: Блажо Анђелић, бив. чиновник (нов);

васојевићска област:

капетанија љеворечка: Милета Поповић (Гаранчић), бив. племенски капетан (нов);

капетанија краљевска: Тодор Лекић, земљоделац (нов);

капетанија андријевичка: Зарија Вуковић, предсједник обласног суда на Андријевици;

капетанија подимска: Михаило Јелић, земљоделац (нов);

капетанија величка: Радуле Стаматовић, обласни судија (нов);

капетанија шекуларско-трепачка: Алекса Чукић, учитељ (нов);

приморско-црмичка област:

капетанија барска: Јаков Вретеничић, земљорадник;

капетанија мркојевићска: Асан Андрић, земљоделац;

капетанија улцињска: Петар Лека Добрецовић, земљоделац;

капетанија крајинска: Дервиш Омербашић, обл. судија (нов);

капетанија шестанско-селачка: Лука Ивовић, свештеник (нов);

капетанија горњо-црмичка: Јоко Гојнић, учитељски заступник (нов);

капетанија доњо-црмичка: војвода Петар Војводић, економ (нов);

У капетанијама: липовској, братоножићској и љешанској избори нијесу довршени услед неких неправилности.

Учествовање на изборима било је велико. Свуда је владао добар ред и мир. У многим мјестима било је по три, четири и више кандидата.

Од свих изабраних посланика владини кандидати су 45.

Остављена је била потпуна слобода избора, јер је заступник министра унутрашњих дјела и министар војни г. бригадир сердар Ј. Вукотић издао био телеграфско наређење обласним управама и војним командама да се власти не мешају у изборе.

Народна привреда

Српско задругарство у Далмацији. Савез српских привредних задруга на Приморју издао је извјештај о четвртм збобу српских задруга у Далмацији који је држан у Дубровнику. Према том извјештају послније трогодишњег организованог заједничког рада показао се успјех у свим правцима. У Савезу је било у почетку 17 земљорадничких задруга (Reitase-pov sistem) и 5 градских завода (Schulze-Delich), а на крају 1910. године Савез је бројио 33 земљорадничке задруге, 9 градских новчаних завода, 2 уљарске задруге и 1 рибарску — свега 45 задруга. Број се задруга дакле удвостручио, а број задругара порастао је од 751 на 1570. Поједине задруге имају размјерно по 54 задругара. Задруге су настојале да привикну задругаре да избегавају непотребна задуживања, да се раздужеју колико је више могуће, да штеде и да прикупљају народни новац. Мали каматњак код задруга помаже им да свој дуг не увећавају него умањују, а задруге су настојале свом снагом, да се код задругара развије смисао за штедњу и заједнички рад. Удјели чланова задруга кроз три године нарастали су за 120.000 К, резервни фондови задруга за преко 77.000 К; услови на штедњу нарастали су за више од милион круна, а зајмови задругарима слизили су се од прилике за 20.000 К. Услови су се уседморостучили. Чиста имовина задругара је 8. 646.588,50 К. На једну задругу долази чисте имовине 298 158 К, а на једног задругара 5.507 К. Овим чистом финансијском посла, задруге су радиле да подигну и културно-морално стање својих задругара, те је кроз три године одржано 84 састанка са предавањима. Задругине библиотеке имале су крајем 1910. год. 2096 књига и 108 листова. Неке су задруге одржале и аналфabetне течајеве за своје неписмене задругаре.

Руски сељаци у Чешкој и Моравској.

Као и лани, тако су и ове године дошли руски сељаци у чешке земље, да на рођене очи виде како се напредно ради земља. Како је Моравска у погледу ратарства најнапреднија чешка покрајина, то су пробавили највише у њој. Обишли су велики број места чешких, упознавајући се и са чистим ратарством и са индустријом која прерађује производе ратарства. Они сељаци, који су лани били у Чешкој издали су у облику писма књигу о том свом пузу, у којој су изнесени њихови утисци са пута по Чешкој. Књига је врло интересантна. Лањску

експедицију послало је друштво „Руско Зрно“, а овогодишњу губернија Харковска.

Енглеска за руску житну пијаву. Први енглески капиталисти, у друштву са Шкотском Банком, оснивају у Русији Житну Банку. Банци ће бити задаћа да организира житни трговачки кредит, који је досегао 1910. г. код руске државне банке висину од 110. а код приватних банака 139 милиона рубаља. Па ни то није довољно. Да се доскочи томе, Енглези ће основати споменућу банку.

Домаћи послови

Примјер за углед

У Загребу је већ у велико уведено оно, што се од прилика сад мисли да уведе у Биограду, а што и нама не би било на одмет да животно намирнице за грађанство набавља општина. Она их купује на велико, добавља са стране и у Загребу распродаје јавним путем.

Како то иде тамо, довољно је да изнесемо овај оглас што га је загребачка општина објавила грађанству:

«Градској општини успјело је уз повољне ујете набавити за наредну сезону овеће количине бијелог крушњара и ружења, затим киселог зеља прве врсте, те оногодњињег пасуља и кокошјих јаја, што ће се продавати уз умјерене цијене.

«Повољно су пабављени и живи шарани те морска риба.

Уједно је поскупљено, да ће градска општина у наредној сезони споменуће живежне предмете продавати осим на Јелачићеву тргу и Кантолу, такођер и на Пејачевићеву тргу.

«Наручена роба стићи ће концем овог мјесца, те ће се почетак продаје као и цијене праводобро објавити.»

И ово да се зна

Кад овако на Цетињу оскудијевамо у води пехатишћу оних, који би о томе требали да воде рачуна, али на жалост као што видимо нијесу, врло је интересно знати како се болесали Лондон водом снабдијева.

Лондон не само да је многобројан, него и највише троши воде.

Попримјечно рачунајући, (дакле и дјеца сваког доба) треба Лондону дневно 150 литара воде, (двоструко више него је тежак). Пошто има становника у Лондону 7 милијона, то износи дневно потрошња воде више од милијарде литара. Мало рачуна показује, да би се из оне воде, што се годишње потроши у Лондону, дазо напунити језеро од 10 квадратних километара површине и 22 м. дубине. Колико је то језеро, тешко је схватити, па ипак би могло у њему да плове ратне морпарице свих држава. Јасно је, да су потребна неизмјерна средства за добаву толике мношине воде. Ресервоар питке воде за Лондон протеже се на површину од 1250 квадратних километара.

Кратке вијести

Грци и Бугари. Ове јесени требали су грчки студенти са својим професарима да врате посету бугарским студентима, коју су им учинили прошле године. Савјетујући се о овоме, грчки професари и студенти донијели су одлуку, да не похађају Бугарску, пошто бугарска влада није по своме обећању ништа учинила да се побољша положај Грка у Бугарској. Ова одлука у Бугарској је изазвала огорчење, те бугарски студенти раде на томе да сазову збор, на коме ће осудити држање грчких студената према њима.

Државне зграде у Србији. Из Биограда јављају, да је једна енглеска финансиска група намјерна да поднесе влади у Србији предлог за подизање државних зграда.

Нови председник сабора. „А Нар“ јавља, да су чланови странке рада незадовољни с председником сабора Березинијем, јер је одвећ попустљив према опозицији, па траже другог енергичног парламентарца за то мјесто.

Повишење тарифа. Већ се лани под јесен радило, да се цијене за личну вожњу на угарским државним жељезницама повисе увођењем нових зона. Но с разних потешкоћа није се то провело. Сад опет избијају гласови, да ће се од нове године провести повишење цијена вожњи за особну вожњу, али и за превоз робе. Тако бар јавља пештанска кореспонденција.

Поправка турских пушака. У аустриској фабрици оружја у Сљеју праве се сада 200.000 пушчаних цијеви, којима ће се Мартинијеве пушке претворити у Маузерове. То је по наруџбини турског ратног министарства. Турски престолонашљедник за свог боравка у Бечу изразио је своје задовољство управитељу поменуће фабрике.

Судар бродова. Енглеска крстарица „Нагоке“ ударила је пред Осборном код острва Вигта о велики трансатлантиски пароброд „Olympic“, који припада друштву „White Star-Line“. „Olympic“, који је имао на броду 3000 особа, тешко је оштећен, те се морао повратити у Сутамптон.

Оставка далматинског намјесника. Далматински намјесник у Задру Нико Наредли дао је оставку. Као разлог наводи се, да је то учинио с тога што је за намјесникова замјеника постављен Атемс, чему је Нардери био противан.

Проширење Угарске. Као што се из Пеште јавља, Угарска влада носи се мишљу, да од Хрватске одијели Славонију и припоји је Угарској. Као разлог за то наводи се, да су пронађени историјски докази, да су сријемска, вировитичка и пожешка жупанија припадале раније Угарској и да су од ње пријеваром одијељене.

Дневник

ОтпUTOвали на Тополицу. Њихова Величанства Краљ и Краљица и Њихова Краљ. Височанства Књагињице Ксенија и Вјера отпUTOвали су на Тополицу код Њихових Краљ. Височанства Нашљедника и Нашљеднице.

† **Фијан.** Којем љубитељу позоришта у српском и хрватскоме народу није познато ово име! Умро је Фијан, првак загребачке позорнице. Прошле године о јубиларним свечаностима, кад је на Цетињу гостовало Хрватско Казалиште, и он је био међу својим друговима. Још нам је свијема у живој успомени његово представљање „Хамлета“, његова појава, његов звонки глас. И Срби и Хрвати губе великана у позоришној умјетности.

Нека му је слава и вјечни покој! О смрти Фијановој интендант загребачког казалишта телеграфски је извјестио наш Краљевски Двор, јер је Фијан прошле године добио видно признање од нашега Краља, који га је одликовао Даниловим орденом III реда.

По наредби Његова Величанства, маршалат Двора послао је интенданту Хрватског Казалишта овакво телеграфско саучешће:

„Његово Величанство дубоко је ганула ваша вијест о смрти Андрије Фијана. Краљ у њем жали тешки губитак великана хрватске позорнице, који је тако славно у храму Талије вршио службу избраника Муза“.

Вратио се са одсуства. Г. Душан Греговић, министар иностраних дјела, вратио се синоћ са гостпођом са одсуства из Беча, и предузео је дужност повјереног му министарства.

Вијести о рату. Јучерашњи и данашњи телеграми бечкога Корбиора гласе, да је заузеће Триполиса од стране Италије свршена ствар, и да Италија од освојења те покрајине неће одустати ни по цијену рата са Турском.

Јуче је Италија упутила Турској ултиматум, којим захтјева од ње, да у року од 24 часа одговори, да ће своју војничку посаду повући из Триполиса. У противноме, Италија ће сама посјести ту покрајину.

Турски листови су изван себе од бијеса.

Младотурска штампа пријети Италији на — папиру, и вели да талијанска влада води разбојничку политику!!

„Јени Газета“, орган младотурскога комитета, каже да се Италија са својим ултиматумом није обра-

тила на праву адресу! Тај се лист још тјеша, да се Турске не тиче корак Италије у Триполису.

Италија је послала један дио своје флоте у Егејско Море, да би спријечила превоз турске војске у Триполис. Данашњи телеграм гласи, да је Италија Турској објавила рат.

Рат. Објављен је рат између Италије и Турске. Талијанска флота налази се пред Триполисом. Један дио њен ишао у потјеру за турском флотом, која бјежи пут Дарданела. Још се не зна, гдје је турска флота, и је ли сасена.

У Цариграду јаника. Младотурска влада одстуйила. Младотурски комитет у Солуну у очајању објављује, да ће се Турска противу Италије борити свијема могућим начинима. Највише ће бојкотовати талијанску трговину, и протјерати из Турске све талијанске поданике. Њемачка узела у заштиту талијанске поданике и њихову имовину у Турској. Бугарски полуслужбени лист у Софији „Ден“ вели, да Бугарска у овим ванредним приликама треба да буде готова за сваки случај.

Француски туристи. Као што смо јавили, француски туристи њих 130 на броју, међу којима је било и врло угледних људи и десетак Енглеза, допутовали су на Цетиње у уторак послје подне и до увече су прегледали Цетиње и све пријестоничке знаменитости, а у вече су се до касно доба забављали у шетњи кроз пријестоничке улице. Сјутра дан отпUTOвали су за Бар, одакле су својим бродом продужили пут за Крф.

За осуду. Јуче смо имали прилике, да у Цетињској Читаоници у књизи за упис чланова видимо и једну исписану жалбу и протест у тако увредљивом тону, да се тако што не би смјело никако дозволити у једној установи као што је то Цетињска Читаоница, ако ради ичега а оно ради странаца, који врло често Читаоницу посјећују. Кад тај жалосни наставник, што је тај неуљудни протест писао, нема толико домаћег баситија и кад се толико заборавља, да злоупотребљује гостопримство Читаонице, то би га требало позвати на ред и упутити на пристojност, у толико прије што се из саме његове изјаве види да није члан Читаонице и да је као неисправан из ње искључен. Очекујемо с правом од управе Читаонице да тој разудности стане на пут и за овакву бахитност позове дотичног на одговор како се тако што не би дешавало и књига за упис чланова не би служила за умна сочиненија болесних мозгова.

Зашто Обзовица није придоншла. Вода Обзовица није придоншла због тога што на њеном извору и широј околини *овијех дана никако није падала киша*, о чему је општинска управа добила тачан извјештај. То је узрок те се не може давати више воде него обично.

Вјенчање. Г. Душан Павловић, чиновник Народне Банке у Бару извјештава нас, да се 12. ов. м. вјенчао у Бечу са г-ђицом др Маријом Јасеничком, љекаром из Маријенбада. Наше честитање.

Позориште и умјетност

Позоришни лист југословенских позоришта. Како сазнајемо, већ се дуже вријеме воде преговори између позоришта у Загребу, Биограду и Љубљани о покретању заједничког позоришног листа. Што ти преговори нијесу већ довели до позитивног резултата лежи разлог у томе, што са бугарским позориштем нијесу преговори уопште још поведени, а ваља свакако и Софију узети у комбина-

цију. Ова је идеја свакако згодна и успјеће боље од свих досадањих покушаја јер ови нијесу ради тога успјевали, што су имали премало публике и премало позоришних догађаја. По основи, која се спрема, имала би свака народност издати по три броја годишње, јер би лист излазио сваког мјесца. А излазиле би у њему само ваљане и добре ствари, које се тичу позоришта. А ми?

Први редитељ Н. Позоришта. За првог редитеља Н. Позоришта у Биограду ангажован је руски умјетник Андријев, који је био у разним руским позоришним трупама, које су биле и на Балкану.

Разне вијести

Затворила их лава. У Кастиглиону сјеверно од Егне је затворено лавом 4000 људи. Макар су ови имали доста времена да побјегну, ипак су се нећкали да оставе своје куће. Кастиглионе има 15.000 становника. Егна ради са непрекидном жестином. До сада има 170 кратера из којих сукља лава.

Борба против штрајка у Аустрији. Покрет аустријских жељезничара добија све озбиљнији и опаснији изглед. Жељезничари се непрестано договарају, а на сваком збору пријете општим штрајком. У потаји међутим спремају штрајк. Наравно да аустријска влада не може тај покрет да гледа скрштених руку, па да штрајк дочека потпуно неспремна. Она ради и спрема се за сваку евентуалност. Тим се питањем бавило и министарско вјеће, те је ријешено да се сви жељезничари који су војници, у случају штрајка позову на војну вјежбу, а уједно и сви они, који су служили у жељезничарским или телеграфским четам. То толико значи да би 75% жељезничара морало као војници вршити службу, коју данас врше.

Новчана реформа у Турској. Као што је познато, сваком оном, који је прошао кроз Турску, досада је у њој владао такав хаос у њезином новчаном систему, да се сваки странац у чуду питао, окуда долази то, да једна иста врста новца има различиту вриједност у разним крајевима. Тако на примјер сама мецидија имала је три разне вриједности од 18, 19 и 20 гроша, не говорећи о локалним вриједностима појединих крајева. Гдје је њена вриједност стизала и до 32 гроша а лира опет, која је имала да буде јединица вриједности, варијала је између 100 и 154 гроша. Турски министар финансија, да би стао на пут тој новчаној анархији, по савјету једне нарочите комисије, одредио је вриједност мецидије на 20 гроша, а златне лире на 100 гроша. Ушљед овога ће државна каса губити сваке године по 100.000 турских фунти, пошто је досада мецидија примана у државним касама за 18 гроша, али ће бар ишчезнути разлика у златне, сребрне и миријске грошове и тиме ће се дати трговини јачи полет.

ОГЛАС

ДУЋАН доста велики у Катунској улици број 22., даје се под офит мјесечно 34 перпера у кући Филипа Радичевића. Р. 20, број 23, 34

НА ЗНАЊЕ

Ко унапријед пошаље 20 перпера, добиће књига франко од поштарине у вриједности 32 перпера, што чини 70% чисте зараде.

Наше су књиге већином такве садржине, као и оне, које је за народно просвјешћивање препоручило Високо Кр. Министарство Просвјете и Црквенијех Послова, својим расписом од 15. јула 1908. године број 2062. Моле се господи купци, а нарочито одбори за народно просвјешћивање, да се користе овим јединственим попустом.

С поштовањем

Петар М. Калуђеровић

бивши повлашћени књижев Р. 77. Бр. 21. 5-5.